

SOSYO-KÜLTÜREL YAPININ KONUT OLUŞUMUNA ETKİSİ:

DİYARBAKIR ÖRNEĞİ

Dr. Yaşar SUBAŞI DİREK*
yasarsu@dicle.edu.tr

ÖZET

Giderek globalleşen dünyada, ülkeler, geçmişten bugüne, günümüzden de geleceğe kendi değerlerini aktarmaya çalışmaktadır. Bu değerlerden biri olan mimari, kültürel kimlik ve süreklilik konusunda, toplumun geçmişten bu güne yaşadığı süreci, yaşam biçimini, kültürünü, değer yargılarını yansıtan bir olgudur. Bu araştırmada, bu olgulardan biri olan, Diyarbakır'ın eski kent dokusunun içerisinde yer alan geleneksel konutlar ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, Diyarbakır kentsel sit alanındaki pek çok geleneksel evde incelemeler yapılmıştır. Evlerin genel yerleşim özellikleri, plan ve cephe düzeni incelenmiş ve elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Sonuçta, geleneksel Diyarbakır evlerinin çevreye, iklime, çevredeki yapı malzemesine, ayrıca kentin sosyo-kültürel yapısına ne kadar duyarlı olduğu, evrensel doğrulara ne kadar uygun olarak kurgulandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-Kültürel Yapı, Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisi,

ABSTRACT

Countries has started to carrying their old valuations from past to today and also from today to future in order to be existent and catching future up in the globaliting world. Architectural valuations are important with cultural identity and continuity, because they represent life style, culture, social and economical states of past and today. The study covers all of traditional houses in the urban site of Diyarbakır which are not recently analyzed comprehensively. The general lay out, plan and façade types, structural system, structural and architectural elements of the houses are analyzed and obtained results are given in the article. Traditional Diyarbakır houses were found sensitive to socio-cultural structure of society as much as climate, building materials and environment. As a result, in this study were taken from tradition houses of Diyarbakır, which consist of this globalization trues and the traditional houses were examined with vernacular architectural concepts as geography, climate, building materials, culture and planning design in the scope of the studys.

Key Words: Social-Cultural System, Traditional Houses in Diyarbakır,

1. GİRİŞ

Ülkemiz geçmişten günümüze kadar birçok kültürün izlerini taşımaktadır. Kültürlerin yaşam tarzları, gelenekleri, düşünce yapısı, sanat anlayışları ile mekanları etkilediği, bu mekanların da kültüre katkı sağladığı ve bu etkileşimin sürekli olarak devam ettiği düşünüldürse; kültür ve mekanın döngüsel biçimde birbirini etkilediği söylenebilir.

Bu çalışmada amaç, Güney Doğu Anadolu da yer alan ve oldukça köklü bir geçmişi olan Diyarbakır ili kapsamında, sosyo-kültürel yapının konut oluşumuna etkisini irdelemektir. Bu amaçla öncelikle bazı kavramları tanımlamakta yarar vardır. Bu kavramlar, sosyo-kültürel sistemler, kültür, mekan ve konut kavramlarıdır. Kavramların tanımından sonra Diyarbakır geleneksel konut mimarisi irdelenecek ve globalleşen dünyada bugün de geçerli olan doğrulara nasıl ulaşıldığından bahsedilecektir.

---

* Dicle Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

1.1. Sosyo-Kültürel Sistemler ve Konut Olgusu

Toplumsal öğelerden oluşan, toplum ve insanların tümünün kapsandığı sosyo-kültürel sistemler, insanların varoluşundan beri mevcuttur. Mimarlık olgusunun ortaya çıkış noktası da, bu sosyo-kültürel sistemlerin, diğer bir deyimle toplumun ekonomik, kültürel ve politik yapısı içindeki sosyal ilişkilerin, fiziki mekana dönüşüm sürecidir [1].

Kültür ise, başta üretim ve tüketim ilişkileri olmak üzere inanç, değer, norm, algı, örf ve adetlerin oluşturduğu bir birikimler bütünü olup, tüm toplumsal ve bireysel davranışları yönlendiren alt yapıdır. Bu alt yapının oluşumunda inanç sistemleri, etnik kökenler, yöresel etkenler ve başka toplumlarla etkileşimler rol oynar ve kültürün paylaşıldığı topluma ait fiziki çevre o kültürün izlerini taşır [2].

İçinde yaşanılan dönemi, toplumu, kültürel ortamı ve ekonomik değerleri de bulunduran ve bu değerlerden etkilenen bir oluşum olan “mekan” ise, mimarlığın en temel uğraşısıdır. Dolayısıyla mekanı, sadece hacim, yüzey, ışık, doku gibi özellikleri olan bir fiziksel boyutlanma şeklinde algılamamak gerekir. Mekanların başında yer alan konut, aynı zamanda toplumun aile yapısını, sosyal, ekonomik, kültürel konumlarını yansıtan bir aynadır. Kültür ve insan yapısı çevreye ilişkin çalışmalar, konutların hem kültürün ayrılmaz bir parçası, hem de bir fiziksel çevre ürünü olduğunu gösterir [3].

Diyarbakır geleneksel konutlarına bu bazda bakıldığında, sosyo-kültürel sistemlerle, iklimin, dönemin yapı malzemesi ve teknolojisinin ve sınırlı yapılaşma alanının etkisinin açıkça vurgulandığı ürünler olduğu görülür.

2.Diyarbakır Kenti ve Geleneksel Konutları

Diyarbakır, sönmüş volkanik Karacadağ’dan Dicle’ye uzanan geniş bazalt platosunun doğu kenarında, 100m yükseklikte, yarım çanağı andıran bir zemin üzerinde kurulmuştur. Tarihin her döneminde büyük medeniyetlerin, kültürel ve ekonomik hareketlerin merkezi olmuştur. Diyarbakır, Hurrilerden Osmanlılara kadar uzanan yoğun tarihinde, 26 medeniyete beşiklik etmiş, başta kalkan balığı şeklinde olan ve kenti kuşatan surların geldiği, her medeniyetten kalan eserlerle bezeli bir kenttir.[4].

Diyarbakır geleneksel konutları, yüzyılların verdiği bir deneyimle gelişerek tarihsel kimliğine ve iklimin şartlarına en uygun duruma gelmiş ve böylece kendine özgü özellikler taşıyan bir mimari oluşturmuştur. Kentin sahip olduğu sert karasal iklim nedeniyle, yazları

40-50 C'ye varan sıcak ve kurak, kışlar yağışlı ve soğuktur. Karasal iklimin etkisi, avlu oluşturmayı ve gölge oluşması için sokakları dar yapmayı; kenti sınırlayan burçların içinde yapı yapma zorunluluğu, konutların bitişik yapılmasını sağlamıştır. Yapı malzeme olan bazalt taşın kullanımı ile birlikte, avlulu geleneksel konutlar geniş bir avlu etrafına dizili odalardan ve eyvanlardan oluşmuştur[5,6].

Geçmişte, Diyarbakır geleneksel konut kullanıcısının ailevi yapısı, gerek siyasi ve gerekse sosyal yapı konumuyla bir çok generasyonu bir arada barındıran büyük ataerkil bir niteliğe sahipti. Ailenin sosyal yapısını oluşturan aile bireylerinin meslekleri, eğitimleri, din ve dilleri, ekonomik yapıları, birey sayıları, aktiviteleri, akrabalık ilişkileri, gelenek ve görenekleri, Diyarbakır geleneksel konut mimarisinde harem ve selamlık bölümlerinin oluşmasına neden olmuştur. Ekonomik yapısı güçlü olan ailelerin konutlarında konutun içinde ve avlu, eyvan gibi konut halkının iletişim içinde olduğu mekanlarda, ekonomik gücün yansımaları doğrudan plan ve cephelerde görülür. Dolayısıyla geleneksel Diyarbakır konutları, geçmişteki yaşam tarzının, kültürün ve fiziksel etmenlerin mekana yansımalarına güzel bir örnek olarak verilebilir.

Bu kentte konutların dışarıya kapalı ve birbirine yakın bir doku oluşturmaları, kente bir "Kale Kent" görünümü vermektedir. Mahremiyet kavramının fazla gelişmesi ve buna bağlı olarak konutların içe yönelmesi sonucunda, dış mimariye önem verilmemiş ve ikinci plana itilmiştir. Konutlar, bodrum, zemin, bazen de ikinci bir kattan ibarettir. Üst katlarda, sokağı görmek ve yer kazanmak için "Şahnişin" denilen sokağa çıkmalar yapılır, ancak pencereler sadece sokağı görecektir şekilde yerleştirilir, karşı konuta açılmazlar.

Bu konutlarda en önemli mekan eyvandır. Türk evi plan tipinde sofanın ve odaların oynadığı rol, Diyarbakır geleneksel konutunda yerini avlu ve eyvana terk eder. Aynı çevresel etmenlere sahip kullanıcıların benzer çözümler üretmesi ve giderek benzer yaşam koşullarının paylaşılması, kültürler arasında da bir etkileşimi beraberinde getirir. Yörenin iklimi ve yapı malzemesi, konutların eyvanlı ve avlulu olarak planlanmasını gerektirmiştir [7]. Eyvanlı konutlar; Güneydoğu Anadolu'da özellikle kent konutlarının çoğunu oluşturmaktadır. Yapı malzemesi olarak taşın yanında, ahşabında kullanıldığı bu yerleşmelerde kemerli eyvan açıklığı, çoğu kez konut sahibinin üstün toplumsal konumunun göstergesidir [8]. Aynı durum işlenmesi zor bir taş olan bazalt kullanımının yaygın olduğu Diyarbakır'daki eyvanlı konutlar için de geçerlidir.

Bazen içinde havuzda bulunan eyvanlar, yaşamın geçtiği yerlerdir. Avlu, avluya açılan bol pencereli ve süslemeli duvarlar, avluda yer alan havuz, kuyu, çiçeklik hemen hemen tüm geleneksel konutlarda görülen ortak özelliklerdir [6,7].

Diyarbakır geleneksel konutlarında esas malzeme olarak kullanılan bazalt, oldukça sert, sağlam ve siyah renkli volkanik bir taştır. Boşluklu ve hafif olanı dişi taş adı ile anılır ve genellikle duvar ve döşeme kaplamaları olarak kullanılır. Boşluksuz ve ağır olanı ise erkek taş olarak bilinir ve genellikle sütun, sütun başlıkları, havuz ve taşıyıcı duvarlarda yer yer kullanılmıştır. Dişi taş daha kolay işlendiğinden daha çok kullanılmıştır. Diyarbakır'da, bazı duvar ve sütunlarda kalker taşına da rastlanılır. Ancak zor temin edildiğinden az kullanılmış, bazaltın yüzü beyazlaştırılarak kalker görüntüsü verilmeye çalışılmıştır. Siyah bazalt taşının koyu ve kasvetli havasından kurtulmak ve bezeme yapmak amacıyla, duvarlarda beyaz derz ve nakışlar yapılmıştır. Avluya açılan pencere üstlerinde ve duvarlarda yapılan bu nakış ve süslemelerin fazlalığı, konut sahibinin zenginliğinin ve toplumdaki saygınlığının da göstergesi olmuştur [5,7].

Diyarbakır geleneksel konutlarında odalar, mevsimlere göre düzenlenmiştir. Genelde yaz ve kış mevsimi için yapılan odaların yanı sıra, bazı konutlarda ilkbahar ve sonbahar için de odalar yapılmıştır. Yazlık odalar; kuzeye bakarlar ve hiç güneş almazlar. Bu odaların kapıları, aynı cephede bulunan eyvana açılır. Eyvanların üç tarafı tamamen kapalı, avluya bakan kuzey yönü ise açıktır. Konutun büyüklüğüne göre, eyvanlarda bir veya daha fazla kemer yer alabilmektedir. Kışlık odalar ise, güneye bakarlar ve kışın güneş alırlar [7]. Odalarda tavan kaplamasını, ahşap kirişlere oturan tahta kaplamalar üzerine konulan samanla karışık toprak oluşturmaktadır. Konutun tuvaleti, dış kapının yakınındadır. Mutfak ise ev hanımının yemek yaptığı, çocuklarına baktığı tek kemerli eyvan şeklinde yapılan, aktif bir yer konumundadır.

2.1. Plan ve Cephe Tipolojisi

Diyarbakır geleneksel konutları üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, plan ve cephe tipolojilerinde ortaya çıkan farklılıklar, bu bölümde ayrı ayrı ele alınmaktadır.

2.1.1. Plan Tipolojisi

Türk evi plan tipleri incelendiğinde, sofanın ve odaların planda etkili oldukları ve sofasız, iç sofalı, dış sofalı, orta sofalı plan tipleri olduğu görülür [10]. Diyarbakır geleneksel konutlarında da avlu ve eyvanın plan üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Genel olarak

incelendiğinde, Diyarbakır konutlarında gözlemlenen beş tür plan tipi aşağıdaki gibi sıralanabilir [7].

U Tipi Plan: Avlunun üç çevresi odalarla çevrili olan plan tipidir. Avlunun bir duvarı ise sokağa bakmaktadır.

I Tipi Plan: Bu tip planda avlunun karşılıklı iki kenarına odalar dizilidir. Açıkta kalan diğer iki kenarlarda, bazen bahçe, bazen de giriş kapısı yer almaktadır.

L Tipi Plan: Avlunun komşu iki kenarı odalarla çevrilidir. Açıkta kalan duvarların önü bahçe olarak düzenlenmiştir.

İç Avlulu Plan Tipi: Avlunun dört kenarı, odalarla çevrilidir. Bütün mevsimler için bölümler, bu tip planlarda mevcuttur. Ortada havuz bulunmaktadır. Diyarbakır evlerinin çoğu, bu tipte planlanmış, ancak bir kısmı plan olarak değişime uğramıştır.

Dış Avlulu Plan Tipi: Bu tür planlara çok ender olarak rastlanmaktadır. Daha çok ilk plan tipi deforme olmuş evlerin son hali, bu plan tipini oluşturmaktadır.

2.1.2. Cephe Tipolojisi

Diyarbakır geleneksel konutlarında, cephe tipolojisini, yöresel yapı malzemesi olan taş, ahşap ve iklimin etkilediği söylenebilir. Taşların belirli ebatlarda kesilmesi ve iklimin sıcak olmasından dolayı içeride hava sirkülasyonu sağlamak düşüncesi, genelde cephe yüksekliğini ve ebadını sabit kılmıştır [7]. Bu nedenle cephe tipolojisinde genel olarak pencere tiplerine ve kapılara değinilmesinde yarar vardır.

Diyarbakır geleneksel konut mimarisinde, genel olarak;

- 3 ve 5 dilim kemerli pencere tipleri
- Düz ve basık kemerli pencere tipleri
- Yuvarlak kemerli pencere tipleri

olmak üzere üç tip pencere görülmektedir.

Bu pencere tiplerden sadece biri, tekrar oluşturacak şekilde cephede kullanılabildiği gibi, birden fazla tip de aynı cephede kullanılmıştır. Pencereelerde kullanılan modül, genellikle 1:2 oranındadır. Genelde kullanılmış olan pencere genişliği ise, kullanılan mekanın büyüklüğü ile orantılı olarak değişmektedir. Buna rağmen eski konutlarda yapılan gözlemlere göre pencere

genişlikleri; en az 90 cm. , en fazla 110 cm. olmaktadır. Tepe pencerelerinde ise bu genişlik daha farklıdır. Bu pencerelerde oran 1:1 veya 1:2 olabildiği gibi, genişlikte 50-90 cm. arasında değişebilmektedir [7,9]. Cephe tipolojisinde diğer önemli eleman kapıdır. Diyarbakır geleneksel konutlarında kullanılan kapılarda da, pencerelerde olduğu gibi, farklı kemer türleri kullanılmıştır. Ancak genelde kullanılan kemer türü, basık kemerdir. Özellikle giriş kapıları bu kemerden yapılmış olup, tek kanatlıdır. Kapılarda da genişliğin yüksekliğe oranı, yaklaşık 1:2 kadardır. Dış kapıların genişliği, 90-100 cm. ; iç kapılar ise 80-90 cm. arasında değişmektedirler [7,9].

2.2.Küresel Doğrular ve Diyarbakır Evlerinde Ulaşılmış, Günümüzde de Geçerli Olan Modern Çözümler

Küresel doğrular olarak ele alınabilecek kavramlar, geleneksel çevreleri belki de başarılı kılan olgulardır. Bu olgu; sosyal mimarlık-fiziksel mimarlık sentezi'nin yetkin bir düzeyde başarılabilmiş olmasıdır. Bir diğer değişle bu başarı, yaşam çevrelerinin mekansal olmayan boyutlarının (sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik, vb.), fiziksel mekan ve onu çevreleyen kabukta yansıma bularak yeterince tatmin edici, insanı mutlu kılıcı çözümlere ulaşılabilmesinden kaynaklanıyor. Belirli geleneksel çevreleri çağdaş, kalıcı kılan özellik, her dönem için geçerli olabilecek bu sentezin sağlanabilmiş olmasıdır [7,11].

Türkiye'de değişik iklim bölgeleri ve farklı sosyokültürel yapılara sahip yerleşim bölgeleri vardır. Bölgesel çeşitliliğe ve farklılığa rağmen, bu bölgelerdeki geleneksel mimari ve konut çevreleri incelendiğinde görülüyor ki, bu çevrelerde sosyal-fiziksel mimarlık sentezi sağlanabilmiştir [7,11].

Genel olarak bakıldığında geleneksel çevreler:

- Yaşam tarzının mekana yansıtılması,
- Malzemenin ve strüktürün yorumlanması,
- Bina-çevre ilişkilerinin bir bütünlük içinde yorumlanması,

gibi temel çözümleri içeren, günümüzde de geçerliliğini koruyan ve bu bağlamda modern sayılabilen çevreleri kapsamaktadır [11].

Yapılan bu açıklamalar ışığında, Diyarbakır'ın eski kent mekanı olan Sur-içinde yer alan konutların, günümüzde modern denebilecek çözümleri içerdiğini söylemek mümkündür.

Bu çözümler aynı zamanda küresel doğruları da oluşturmaktadır ve aşağıdaki gibi sıralanabilir.

2.2.1. Mekan Zenginliği

Günümüz yapılarında küresel doğrular olarak bakıldığında, gerek kitlesel, gerekse mekansal çözümlerin yanı sıra işlevsellik, estetik güzelliklerinin de bir arada bulunması gerekiyor.

Diyarbakır geleneksel konutlarında bunlar bir araya gelmiş ve mekan zenginliğine önem verilmiştir. Bu konutların her birinin içinde kapalı, yarı açık ve açık mekan vardır. Kapalı mekanlar olan odalar, o konutta yaşayanların tüm özel yaşamlarının geçtiği mekanlardır. Konutta yaşayanların, ailenin diğer bireyleri ile olan iletişimi sağladıkları mekanlar, yarı-açık alanları oluşturan eyvanlardır. Açık havaya çıkmak, bu arada yarı özel yaşamını da sürdürmek isteyenler içinse, avlu denilen, bahçe işlevini de gören, açık mekanlar mevcuttur [7,11].

2.2.2. Sosyal Alanların ve İletişimin Sağlanması

Eskiden beri var olan ve insanların bir araya gelme, diğer insanlarla bir arada olma, iletişim sağlama arzusu, bugün de prensip olarak geçerliliğini korumaktadır. Eski Diyarbakır dokusunda konutların avluları aile bütünü için, çıkmaz sokaklar, çeşme başları ve meydanlar ise mahalli bütün için sosyal iletişimin sağlandığı yerlerdi [7].

2.2.3. İklimsel Dönüştürücülük

Günümüzde gerek kitlesel, gerekse mekansal çözümlerde rol oynayan etmenlerden biri de iklimdir. İklimle göre çözümler önermek ve yapılacak yapıda iklimsel dönüştürücülük özelliği aramak gerekmektedir. Diyarbakır konut mimarisinde, doğal iklimsel dönüştürücülük prensibinin uygulandığını görüyoruz. Odalarda tavanlara yakın yerlerde yapılan küçük tepe pencereleri ile odalardaki hava sirkülasyonu sağlanmış, odaların mevsimlere göre yönlendirilmesinde, yine iklimsel dönüştürücülük rol oynamıştır. Avlular, eyvan, havuz ve selsebiller, hatta tavan ve taban döşemelerinde kullanılan malzemeler bile, iklimsel dönüştürücülük fikrinin sonucu olarak kullanılmıştır [7].

2.2.4. Binalar ve Yol İlişkisi

Günümüzde binalarla yolun ve binalar arasındaki mesafelerin belirli bir ölçüde olması gerekmektedir. Bu gün için geçerli olan bu kurala, Diyarbakır'da daha önce uyulduğu görülüyor. Dar sokak ölçülerine rağmen yollar, 3-4 m yükseklikteki avlu duvarları ve daha

geniş sokaklarda ise iki katlı cumbalı konutlarla çevrelenmiş, o zamanın taşıt aracı olan hayvan ve yaya ulaşımına uygun olarak boyutlanmıştır [7].

2.2.5. Estetik

Dış cephelerde ve iç mekanlarda estetik oluşturma arayışı, bugün olduğu gibi, geleneksel Diyarbakır konutlarında da belirgin olarak görülmektedir. Avluya bakan cephelerde bazaltın kasvetli ve sevimsiz hali, beyaz derz ve motiflerle giderilmiştir. Ayrıca iç odalardaki pencerelerde ve duvarlardaki boşluklarda yapılan işlemlerle, renkli cam ve aynalarla, iç mekanda da estetik arayışlarına gidilmiştir [7].

2.2.6. Çevreye ve Yerleşim Dokusuna Uygunluk

Diyarbakır Sur içi'nde genelde organik bir doku gözlenmektedir. Bu durumdan kentin Sur içine sıkışmasının genel neden olduğu söylenebilir. Diyarbakır eski kent dokusunu sınırlayan Surlar, açık mekan sınırlandırılmasına güzel bir örnek oluşturmakla beraber arazinin doğasına uydurulmaya çalışıldığından kente düzgün olmayan görünümde vermişlerdir [5,6,7].

Kentin genel yerleşiminde iklim ve Surlar birinci derece rol oynamışlardır. Surlar bu yerleşmeyi sınırlamış, iklim ise yönlendirmiştir. Yerleşimdeki konutlar, dışarıya kapalı ve birbirlerine yakın bir doku oluşturmuşlardır. Bu dokunun oluşumunda iklimin, yerleşme alanının sınırlı olmasının yanında mahremiyet kavramının de büyük etkisi olmuştur. Bu yerleşme birimini, ortadan geçen ve birbirini kesen iki ana yol, dört bölüme ayrılmıştır. Genel ticaret bu ana yolların çevresindedir. Ana yollara bağlı mahalle ve sokaklar ise, düzgün olmayan bir doku sergilemektedir [7]. Kentin Sur içi'nde, sokaklar, genellikle bir arabanın geçemeyeceği kadar dardır. Sıcaklığın etkisinden kurtulmak ve kentin Sur-içi'ne sıkışmış olması zorunluluğu, bu sokakların dar olmasına neden olarak gösterilebilir. Yörede iklimin çok sıcak olması ve Surların, yazın esen serin rüzgarı kesmesi sonucu sokaklar, hava akımını sağlamak amacı ile birbirlerine kesen ve aynı zamanda birbirlerine paralel olan bir plan göstermişlerdir. Ayrıca sokakların dar, konutların duvarlarının yüksek olmaları sonucu gölgelik alanlar çoğalmış ve serinletici öğeler belirlemiştir [7].

3. Sonuç

Kültürel süreklilik olarak da adlandırılan, ulusların geçmişten bugüne gelen kendi kimlik ve değerlerini giderek önemsemeleri ve geleceğe aktarma çabalarının başında gelen

değerlerden birini geleneksel konut mimarileri oluşturmaktadır. Geleneksel konut mimarilerinde, küresel doğrular olarak da adlandırılan bazı çözümlere varılmıştır. Bu çözümler, sosyo-kültürel yapı ve fiziksel mimarlık sentezinin başarıyla uygulandığı çözümlerdir. Diyarbakır geleneksel konut mimarisi de bu tür doğru çözümleri bünyesinde bulunduran, günümüzde bile modern olarak algılanan yaşam kalitesini ve çevrelerini içermektedir. Dönemin ve kullanıcılarının yaşam tarzını, kültürünü, yapı malzeme ve teknolojisini, bulunduğu bölge, çevre ve iklime uygun olarak kurgulayan ve yansıtan geleneksel Diyarbakır konut mimarisi, bugün tüm bu belirtilen özellikleri hiçe sayan yeni konut yapılarına anlamlı göndermelerde bulunmaktadır. Belirtilen bu özelliklerin, yeni yapılara örnek olması, yaşanabilir çevreler için uygun olacaktır.

KAYNAKLAR

- 1.Başakman,M., (1980), “*Mimarlıkta değişen İmgeler ve Formlar Oluşumu*”, EÜGSF, Mim. Böl. İzmir.
- 2.Eyüce, A. Ve Keskiner, K., (1995) “*Mimari Mekanın Oluşum Sürecinde Kültürel Etkiler*”, 7. Uluslar Arası Yapı-Yaşam Kongresi’95, TMMOB Mimarlar Odası, Bursa Şubesi, Bursa.
- 3.Öymen Gür, Ş. (1995), “*Kültür ve Değişim mi, Yoksa Değişim Kültürleri mi?*”, 7. Uluslar Arası Yapı-Yaşam Kongresi’95, TMMOB Mimarlar Odası, Bursa Şubesi, Bursa.
- 4.Diyarbakır Valiliği, (1990), *İl kültür turizm Müdürlüğü broşürü*, Diyarbakır
- 5.Erginbaş, D., (1953), “*Diyarbakır Evleri*”, İTÜ, İstanbul.
- 6.Subaşı, Y. ,(1993), “*Eski Diyarbakır Evleri*”, 5. Uluslar arası Yapı Ve Yaşam Kongresi’93, TMMOB Mimarlar Odası, Bursa Şubesi, Bursa.
- 7.Subaşı,Y., (1991) “*Diyarbakır Sur İçi Planlama Sorunları ve Çözüm Önerileri*” Fırat Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ
- 8.Akın, G., (1985) “*Geleneksel Güneydoğu Evleri*”, İTÜ, İstanbul.
- 9.Tuncer, O.C., (1999), “*Diyarbakır Evleri*”, Diyarbakır Büüükşehir Belediyesi yayınları, Diyarbakır
- 10.Eldem, S.H., (1986), “*Türk Evi Plan Tipleri*”, İTÜ. Mimarlık Fakültesi Yayını, İstanbul
- 11.Başakman, M., (1988), “*Geleneksel Konut Çevrelerinin Yorumlanması*”, KAM Sempozyumu, Ankara